

Toolkit

Groen aan de Buurt

voor Ambtenaren

Dé gereedschapskist vol ideeën, tips, slimme stappen en inspirerende voorbeelden voor een groene buurt.

GROEN
AAN DE BUURT

aan de slag in je omgeving

Colofon

Auteur

René Wezenberg namens Groen aan de Buurt

Vormgeving

Laurens Uilenbroek: www.invloedontwerp.nl

In samenwerking met:

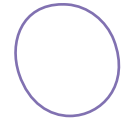
Landschap Erfgoed Utrecht: www.landschaperfgoedutrecht.nl

Natuur en Milieufederatie Utrecht: www.nmu.nl

IVN Natuureducatie: www.ivn.nl

Provincie Utrecht: www.provincie-utrecht.nl

Introductie

Een buurt waar vlinders fladderen, mensen elkaar tussen het groen ontmoeten, en iedereen trots is op de plek waar zij wonen. Klinkt goed, toch? Met Groen aan de Buurt werken we mee aan dit beeld, maar je kunt ook zelf aan de slag met deze handige toolkit.

Deze gereedschapskist vol ideeën, tips, slimme stappen en inspirerende voorbeelden staat voor je klaar. Misschien ben je zelf wel een gemeenteambtenaar die bewonersinitiatieven wilt versterken: hier vind je precies wat je nodig hebt om plannen tot leven te brengen.

Van eerste brainstorm tot bloeiende buurttuin: we nemen je mee op een vrolijke en duidelijke route. Met praktische handvatten en weinig gedoe, frisse inspiratie en vooral veel enthousiasme om samen het verschil te maken.

Dus trek je oude kleren aan, pak deze toolkit erbij, en ontdek hoe leuk het is om samen de buurt te laten bloeien!

Met het mooie overzicht op de volgende pagina navigeer je makkelijk door de toolkit heen. Klik op een vakje en spring meteen naar de juiste stap! Om weer terug te komen naar het begin, klik je op "inhoud" rechtbovenaan iedere pagina.

Routes

Als bewoner of gemeenteambtenaar heb je misschien verschillende behoeftes of aandachtspunten, maar in feite bewandelen we dezelfde route naar een gezamenlijk eindpunt: een groene buurt. Met deze toolkit lopen we samen de stappen door richting een groene buurt. Daarbij splitsen we de toolkit op in twee praktische handleidingen: die voor de bewoner en die voor de ambtenaar. Per handleiding kun je uitgebreide informatie vinden over de fases die je moet doorlopen, de stappen die daarbij komen kijken, en handige tips om te gebruiken. Uiteindelijk komen de twee handleidingen weer samen tot één gezamenlijk doel: daar waar het grijs is, stapje voor stapje veranderen naar een kleine oase van groen, biodiversiteit, en fijne ontmoetingen.

Achtergrond

De afgelopen negen jaar werd er met Groen aan de Buurt gewerkt aan het vergroenen van wijken. Dat gaat natuurlijk nooit vanzelf. Bewoners, ambtenaren, en hier en daar een professional, zorgden ervoor dat er inmiddels al heel wat buurten zijn vergroend, verspreid over 13 gemeentes.

Door de jaren heen merken we dat er steeds meer behoefte is om actief bij te dragen aan een groene, gezonde en leefbare omgeving. Steeds vaker slaan buurtbewoners en ambtenaren de handen ineen om geveltuintjes aan te leggen, boomspiegels te beplanten of gezamenlijke tuinen te onderhouden.

Groen aan de Buurt helpt bewoners en ambtenaren om hun ideeën om te zetten in realistische en duurzame groene projecten. Het programma is een samenwerking tussen Landschap Erfgoed Utrecht (LEU), IVN Natuureducatie en de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU), en wordt volledig gefinancierd door de provincie Utrecht.

Met een combinatie van begeleiding, een participatieve buurtaanpak en de populaire Groene Buurtbon, stimuleerde Groen aan de Buurt zowel kleine als grotere groene initiatieven in straten, buurten en wijken. Hierdoor groeit niet alleen het groen zelf, maar ook de betrokkenheid en samenhang in de buurt. De aanpak sluit naadloos aan bij bredere provinciale ambities op het gebied van biodiversiteit, klimaatadaptatie en de kwaliteit van leven. Zo draagt Groen aan de Buurt op een laagdrempelige en praktische manier bij aan een toekomstbestendige en groene provincie.

1 Voorbereiden

Om een buurtaanpak op te zetten zul je moeten begrijpen wat er in de buurt speelt en wie er wonen. Het is belangrijk om je te realiseren dat zo'n aanpak alleen werkt als bewoners actief meedoen.

Daarom draait de voorbereidingsfase vooral om het verkennen van de buurt, het vinden van bewoners, en het verduidelijken van je doel. Dit betekent dat je kijkt welke groepen al actief zijn, welke ideeën er leven en waar mogelijke kansen liggen. Deze fase vormt de basis voor alles wat daarna komt. Hoe beter je start, hoe makkelijker het wordt om later samen met bewoners stappen te zetten.

1.1 Inventariseer bestaande betrokkenheid en initiatieven

Wanneer je weet welke buurtgroepen, vrijwilligers, initiatieven of gemeentelijke projecten al lopen, voorkom je dubbel werk en sluit je aan op energie die er al is. Bestaande bewonersinitiatieven zijn vaak het startpunt van langdurige samenwerking. Bovendien krijg je inzicht in hoe actief en zelfstandig de buurt is, en wat bewoners zelf willen. Door dit grondige voorwerk kun je realistische keuzes maken en kansen benutten die er al liggen.

Vraag jezelf af:

- * Is er een centrale plek in de wijk waar bewoners samen komen? (de huiskamer van de wijk).
- * Welke buurtgroepen, vrijwilligersclubs of groene initiatieven zijn actief? Denk daarnaast aan mogelijke samenwerking met lokale initiatieven (zoals verenigingen, ondernemers of sportclubs).
- * Welke collega's of gemeentelijke afdelingen voeren hier al projecten uit? Welke warme contacten zijn er?
- * Zijn er al actieve bewoners die bereid zijn om mee te denken of mee te doen?
- * Welke sociaaleconomische factoren kunnen meespelen in bereikbaarheid of betrokkenheid?

1.2 Bepaal realistische doelen en verwachtingen

Zonder duidelijke doelen ontstaat er snel verwarring over wat het project moet opleveren. Duidelijke keuzes voorkomen dat het project te groot wordt, te veel ambities stapelt of onhaalbare verwachtingen creëert, zowel bij bewoners als binnen je gemeente. Heldere doelen bepalen welke partners nodig zijn, welke middelen je inzet en hoe succes eruitziet.

Vraag jezelf af:

- * De kern van de opgave: gaat het om meer groen, sociale verbinding, klimaatadaptatie, biodiversiteit, educatie, of een combinatie? Welke prioriteer je?
- * Denk daarbij aan de gewenste impact op:
 - De buurt (lokaal, sociaal).
 - De natuur (soorten, biodiversiteit, ecologie).

Een goede doelstelling geeft richting, helpt keuzes maken en maakt het traject voorspelbaar voor iedereen.

1.3 Onderzoek wat er al mogelijk is

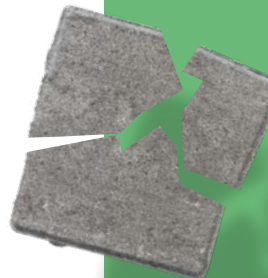
Gemeenten hebben vaak al bestaand beleid, subsidies of lopende programma's met betrekking tot groen. Door hier vooraf in te duiken voorkom je dat plannen moeten worden teruggedraaid omdat ze niet passen binnen regelgeving of beheerafspraken. Ook ontdek je kansen om mee te liften op vergunningsvrije ingrepen of bestaande initiatieven vanuit je organisatie.

Vraag jezelf af:

- * Wat al laagdrempelig uitgevoerd kan worden.
- * Welke subsidies en regelingen voor vergroening al bestaan.
- * Of er geplande herinrichtingen zijn waar vergroening onderdeel van kan worden.
- * Welke stappenplannen voor groen zelfbeheer heeft de gemeente of provincie al?
- * Welke maatregelen vergunningsvrij kunnen (misschien hebben jullie al een standaard voor bijvoorbeeld geveltuintjes). Houd rekening met 1.20-1.50m aan stoep.

Hoe beter je de bestaande kaders begrijpt, hoe soepeler en sneller de uitvoering straks gaat.

1.4 Onderzoek budget en mogelijke financiering intern

Vergroenen is enorm waardevol, maar kost ook geld. Door al vroeg te kijken welke budgetten aansluiten bij je doelen, voorkom je vertraging of teleurstelling later in het proces. Omdat vergroenen verschillende maatschappelijke doelen raakt, kun je vaak gebruikmaken van meerdere financieringsstromen.

Vraag jezelf af:

- * Welke gemeentelijke of provinciale budgetten passen bij dit project:
 - Vergroening & biodiversiteit
 - Sociale cohesie of zorg
 - Klimaatadaptatie (hittestress, wateroverlast, riolering)
 - Mentaal of fysiek welzijn
 - Buurtinitiatieven
- * Of de provincie aanvullende financiering kan bieden. Voor sommige subsidies kan alleen de gemeente een aanvraag doen, niet de bewoners zelf.
- * Welke kosten je kunt verlagen door samen te werken met lokale partners zoals hoveniers en tuincentra. Denk ook aan circulair en kostenbesparend organiseren, kringloopwinkels hebben vaak veel tuingereedschap of materiaal en zijn maatschappelijk gemotiveerd.
- * Wat kunnen bewoners zelf bijdragen? (tijd, netwerk, materialen, arbeid, kennis, koffie/thee, soep)

1.5 Denk vooruit over toekomstig beheer

Een buurtvergroening zoals Groen aan de Buurt is geen eenmalige activiteit: het is een langdurige samenwerking. Zonder afspraken over beheer kan er na oplevering onduidelijkheid ontstaan over wie verantwoordelijk is. Dit kan leiden tot teleurstelling, verwaarlozing of extra gemeentelijke kosten. Door beheer vanaf het begin te agenderen, bouw je aan een duurzaam en gedragen aanpak.

Wat je doet:

- * Verkennen welke vorm van zelfbeheer of gedeeld beheer mogelijk is. Kijken of er al voorbeelden zijn van andere wijken of collega's.
- * Afspraken voorbereiden over onderhoud, verantwoordelijkheden en ondersteuning.
- * Overwegen of samenwerkingsovereenkomsten nodig zijn.

Hoe beter het beheer is doordacht, hoe duurzamer de vergroening blijft en hoe sterker de samenwerking tussen bewoners wordt.

1.6 Inventariseer potentiële plekken om te vergroenen

Misschien wel het belangrijkste advies wat we kunnen geven: ga naar buiten! Door helder te hebben welke plekken toe zijn aan vergroening kun je het project een duidelijke plek geven.

Let daarbij op:

- * Waar is het echt kaal of grijs? Welke plekken kunnen visueel mooier in de buurt?
- * Waar is vergroening hard nodig? Op deze plekken is het 's zomers erg warm en met slecht weer staat er vaak water.
- * Het soort bestrating kan ook van belang zijn. Stoeptegels wippen is makkelijker dan bijvoorbeeld klinkers.
- * Denk niet allen aan de grond, maar ook aan groen wat omhoog kan groeien, ook wel verticaal groen genoemd.
- * Ook in de (half)schaduw kunnen bepaalde planten het goed doen, het hoeft dus niet altijd in de zon te zijn.
- * Maak foto's! Inventariseren kan zelden zonder beeldmateriaal. Ook ga je dit beeldmateriaal later gebruiken voor impressiebeelden, het besluiten van een vergroeningsplek, en het maken van de schetsen.
- * Houd eventueel de tips en wensen van (mede)bewoners bij de hand. Zo kun je meteen kritisch naar deze plekken kijken. Wijkadviseurs/-agenten weten vaak wat de wensen uit de buurt zijn.

Tips & Tricks voor Fase 1

Vorbereiden

- * Denk groots maar begin klein: zorg ervoor dat je niet te hoge verwachtingen van jezelf, collega's of buurtbewoners hebt. Zo blijft het voor iedereen leuk. Ben je toch niet helemaal tevreden over het aantal mensen? Bedenk dan dat kleine groepen vaak een betere diepgang en relatie hebben met elkaar. Ook houd je makkelijker het overzicht met een kleine groep. Overal zitten voordelen aan!
- * Het kan zijn dat er al een bestaande organisatie is van bewoners. Denk aan buurthuizen/gemeenschapshuizen, sportverenigingen, scholen, ouderraad, maar ook lokale ondernemers, cafés, of koffietentjes.
- * Werk met vaste contactpersonen uit de buurt om communicatie te stroomlijnen.
- * Houd rekening met seizoenen: de timing van een activiteit maakt echt uit. Bewoners zullen sneller afkomen op activiteiten die in de zomer (buiten vakantieperiodes) plaatsvinden dan in de koude winter. Is het toch winter en koud? Zorg dan voor sfeer; een warme chocolademelk of kom soep is laagdrempelig maar zorgt ervoor dat mensen blijven of spontaan aansluiten.

- * Maak het kenbaar/zichtbaar dat de gemeente iets wilt doen in de buurt. De meest directe vorm is langs de deuren gaan en flyeren. Denk daarbij aan een uitnodiging voor een eerste bijeenkomst. Zo komt de boodschap direct bij mensen binnen en bereik je iedereen die je wilt bereiken in de buurt, jong en oud. Denk daarbij ook aan prikborden in het buurtcentrum of winkelcentra, en posters in de ramen van betrokkenen. Doe daarbij een oproep om mee te helpen, of zorg ervoor dat mensen in een WhatsApp groep samen kunnen komen.
- * In wijken waar de aandacht niet zozeer bij vergroenen ligt kan het enorm helpen om naast de Groen aan de Buurt aanpak ook plantpakketten aan te bieden voor eigen tuinen/vergroeningen. In sommige wijken hebben bewoners niet altijd de middelen om dit zelf te doen, bedenk daarom of je gratis planten wilt aanbieden bij het helpen. Wie wil dat nou niet?
- * Woont er toevallig een collega in de wijk waar de buurtaanpak gaat plaatsvinden? Neem contact op met diegene en vraag of zij aan het vergroeningsinitiatief willen meewerken

2 Aanpakken

In deze fase ga je ervoor zorgen dat er werk kan worden verricht. Deze fase is belangrijk om een werkgroep te mobiliseren om ervoor te zorgen dat het planten kan beginnen. Daarbij is het belangrijk om bewonersenergie te erkennen, overregulering te vermijden en bereikbaar te zijn. Na deze fase weet je wie welke rollen heeft, wanneer er wat moet gebeuren, en hoe de vergroening eruit gaat zien. Maar check eerst even of je klaar bent voor deze fase:

Checklist voordat je aan fase 2 begint:

Je hebt:

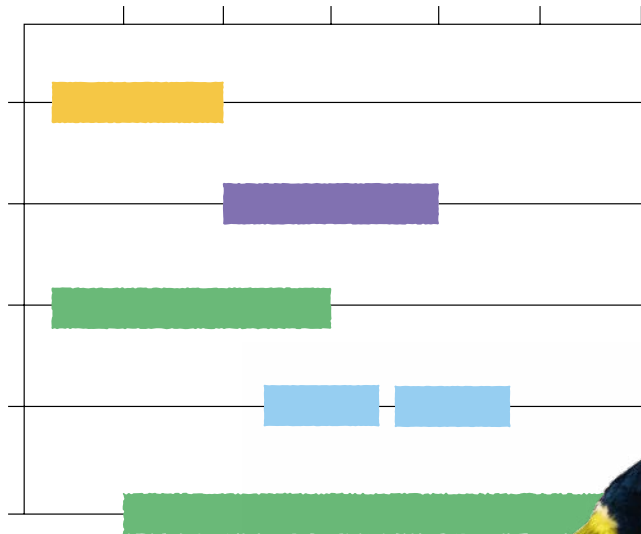
- Een groep betrokken bewoners, een werkgroep of een sterk individu op het oog en kennis gemaakt.
- Draagvlak in de buurt verkend en eventuele risico's die naar boven kunnen komen.
- Een helder beeld van wat je wilt bereiken met de vergroening; gezelligheid, biodiversiteit, klimaat, etc.
- Een eerste inschatting van wat er mag, kan en betaalbaar is.
- Inzicht in beschikbare subsidies/budgetten en mogelijke samenwerking met lokale initiatieven (zoals verenigingen, ondernemers, sportclubs).
- Stilgestaan bij toekomstig beheer en wie welke rol zou kunnen spelen binnen de potentiële werkgroep.
- Nagedacht over eventuele bijeenkomsten om te activeren, denk aan een workshop organiseren, buurtbijeenkomst, kennisavond, plantdag, buurttuinmiddag, koffiemoment.

Heb je alles kunnen afvinken? Ga dan door naar fase 2: aanpakken!

2.1 Maak een planning

Een goede planning geeft structuur, inzicht en rust. Het helpt om overzicht te houden, verwachtingen te beheren en bewoners te laten zien waar ze wanneer aan toe zijn.

Eenvoudig voorbeeld van een Gantt chart:

Denk hierbij aan:

- * Tijdslijnen: Hoe snel kan er iets worden uitgevoerd? Hoelang is hiervoor nodig? Denk daarbij ook welke tijdlijn er sowieso vóór de ander plaats moet vinden. (Bekijk daarvoor de grafiek hiernaast).
- * Snelle winst: Welke elementen kunnen als allereerste worden uitgevoerd? Of zelfs voorbereid voor de plantdag zelf?
- * Welke spullen/materialen/planten moet je wanneer bestellen? Doe dit op tijd i.v.m. leveringstijden.
- * Prik een datum voor een ontwerpssessie: ga samen met de werkgroep aan de slag voor de locaties die je (samen) hebt uitgekozen.
- * Prik een datum voor de plantdag: misschien wel het leukste van alles: een gezamenlijk moment waarop iedereen bij elkaar komt om werk te verrichten (denk aan een zaterdag of een doordeweekse avond/namiddag).
- * Neem ook in de planning op wie wat zal meenemen op de plantdag.

Een duidelijke planning motiveert bewoners én maakt interne afstemming eenvoudiger.

2.2 Maak samen een schets

Nu ideeën concreet worden, is het belangrijk om samen een richting te kiezen voor het ontwerp. Dit hoeft gelukkig niet op professioneel hoveniersniveau, een schets is vaak voldoende om meningen te verzamelen en een gezamenlijk idee te bepalen. Denk er niet te moeilijk over na, maar zorg vooral dat ideeën en behoeftes naar boven komen. Dit is de eerste schets en hoeft niet professioneel te zijn, vooral de creativiteit moet gestimuleerd worden. Optioneel kun je een hovenier, ontwerper of extern expert betrekken.

Optioneel: Ga samen op “safari” langs de potentiële vergroeningplekken.

- Laat mensen ook zelf foto's maken.
- Geef voorbeelden van wat er zou kunnen.
- Verwelkom advies/ideeën van de bewoners.
- Wees realistisch over wat niet mag. Voorbeelden: stoepbreedte, boren, veranderingen in het beschermd stadsgezicht etc.

Bereid een lijst met gewenste elementen voor:

- Type beplanting (denk aan hoog en laag, zon/schaduw, bodem). (pagina 24)
- Denk aan de onderhoudsvriendelijkheid van planten als criteria om te bepalen of jullie als bewoners het beheer langdurig kunnen volhouden. Daarbij is het ook fijn om rekening te houden met de bloeiperiode van planten zodat er door het hele jaar wel iets in bloei staat. (pagina 24)
- Bodembedekkers zijn belangrijk om onkruid en snelle uitdroging te voorkomen.
- Grootte en vorm van beplanting (hoog, laag, bodembedekkers etc).
- Klimaatadaptiviteit en eventuele waterelementen zoals wadi/regenton.
- biodiversiteitsmaatregelen (denk aan rommelhoekjes, composthoppen etc. voor insecten en/of andere dieren zoals egels).
- eventueel meubilair zoals een buurtbankje, infoborden, of insectenhotel (meestal bij een ruim budget).

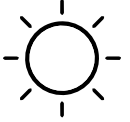
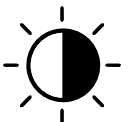
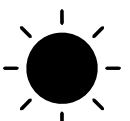
Maak een grove schets van de indeling. Dit kan:

- Samen met bewoners, of ieder voor zich, om ideeën te verzamelen en om vooral het creatieve en maatschappelijke doel naar boven te laten komen.
- Alleen, als voorbereiding. Soms is het zelfs handiger als deelnemers kunnen reageren op een tekening die je al hebt gemaakt en dus iets hebben om mee aan de slag te kunnen. Soms is het moeilijk om bij 0 te beginnen voor deelnemers.

De juiste
beplooiing
voor je groene
buurtproject

	Zand / Droog / Voedselarm Zeer waterdoorlatend	Leem / Vochthoudend / Gemiddeld Voedselrijk en waterdoorlatend	Klei / Vochtig / Voedselrijk Slecht waterdoorlatend
Volle zon 	Beemdtkroon, Lange ereprijs, Gewone brunel, Prachtklokje, IJzerhard, Hyssop, Akkerhoornbloem, Engels gras, Slangenkruid, Wilde marjolein, Muskuskaasjeskruid, Blauwe knoop	Wilde cichorei, Steenanjer, St Janskruid, Duifkruid, Bieslook, Gele kamille, Akkerklokje, Knoopkruid, Grote kaardebol, Hemelsleutel, Gewone margriet, Veldsalie	Moerasspirea, Wilde kattenstaart, Valeriaan, Heemst, Koninginnenkruid, Engelwortel, Kievitsbloem, Gele lis, Adderwortel, Poelruit, Grote pimperl, Groot koeienoog
Halfschaduw 	Muurleeuwenbek, Wilde reseda, Mottenkruid, IJzerhard, Zeepkruid, Bevertjes, Duizendblad, Witte bosaster, Betonie, Andoorn, Vingerhoedskruid, Bloedooievaarsbek, Hartgespan	Vrouwenmantel, Vingerhelmbloem, Echte koekoeksbloem, Wilde bostulp, Bos-vergeet-mij-nietje, Roomse kervel, Wilde bertram, Dagkoekoeksbloem, Avondkoekoeksbloem, Smeerwortel, Boerenwormkruid, Wolfsmelk	Beemdooievaarsbek, Ruig klokje, Slanke sleutelbloem, Kruipeid zenegroen, Vrouwenmantel, Penningkruid, Adderwortel, Echte koekoeksbloem, Pijpenstrootje, Gele dovenetel, Wilde bertram, Pinksterbloem
Schaduw 	Valse salie, Donkere ooievaarsbek, Gewone eikvaren, Grote muur, Gevlekte dovenetel, Sneeuw Witte veldbies, Wilde akelei, Gewone agrimonie, Lookkruid, Grote maagdenpalm, Lievevrouwebedstro, Bleeksporig bosviooltje	Lelietje-van-dalen, Lievevrouwebedstro, Maarts viooltje, Aronskelk, Holwortel, Dubbelloof, Daslook, Bosanemoon, Wilde bosrank, Wilde boshyacint, Salomonszegel, Gewone agrimonie	Knikkend nagelkruid, Wilde akelei, Kleine maagdenpalm, Tongvaren, Gevlekt longkruid, Daslook, Hartblad zonnebloem, Grote veldbies, Vaste judaspenning, Echte sleutelbloem, Mannetjesvaren, Kruipeid zenegroen

2.3 Inventariseer opnieuw wat er nodig is

Ga na de schets nog eens na wat je in fase 1 aan inventarisatie ne planning hebt gedaan. Vaak zorgen nieuwe ideeën om een nieuwe aanpak. Een helder materialen- en middelenoverzicht voorkomt vertraging in de uitvoeringsfase. Ook kan het zijn dat je nu juist bepaalde materialen niet meer nodig hebt.

Ga noquaals de volgende punten na:

- * Beplanting, materialen, grondstoffen/spullen.
- * Helpende handen vanuit bewoners, vrijwilligers, gemeentemedewerkers.
- * Vergunningen of meldingen.
- * Waar is er toestemming nodig van omwonenden?
- * Communicatie en informatievoorziening.

Zorg ervoor dat de lijst volledig is voordat je verdergaat: dit voorkomt lastminute obstakels.

2.4 Uitnodigen!

Nodig iedereen uit via:

- * buurtgroepen, groepchats of sociale media.
- * flyers in de brievenbus (deze werken meestal het beste om écht iedereen te bereiken).
- * flyers of posters in buurtcentra, winkels of markt.
- * Posters bij bewoners die al betrokken zijn.
- * artikel in de lokale buurtkrant.

Goed weer helpt, maar het belangrijkste is dat mensen zich welkom en betrokken voelen.

Tips & Tricks voor Fase 2

Aanpakken

- * TIP: nee, een MUST: zorg voor biologisch gekweekte en inheemse planten. Het is belangrijk dat de planten die je neerzet in je wijk niet bespoten zijn. Dit zal namelijk weinig betekenen voor de vele insecten die je wilt aantrekken. Wil je mooie vlinders in je buurt, plant dan inheems en biologisch.
- * Organiseer een gezamenlijke schetsavond om ideeën te verzamelen. Zorg daarbij voor eenvoudige visualisaties (foto's, impressies, moodboards). Laat daarbij foto's zien van de wijk en eventuele aanpassingen die gedaan kunnen worden. Bv. Foto's van een kale muur ergens om de hoek, en diezelfde foto's met erin geplakte afbeeldingen van bloemen en planten. Ook dit hoeft niet te professioneel, maar kan gewoon in een PowerPoint of zelfs op papier uitgeknipt worden!
- * Laat ruimte voor aanpassingen: een plan groeit vaak mee met de buurt. Als er ideeën zijn die niet meteen in het plan passen, denk er dan aan hoe dat eventueel wél zou kunnen (of een variant daarvan).
- * Houd rekening met bloeiseizoenen en plantperiodes bij het plannen van de uitvoeringsdag. (pagina 24)

- * Een vergroening mag natuurlijk meer dan alleen planten bevatten. Door dit vooraf te bepalen, blijven kosten en verwachtingen helder.

Voorbeelden van aanvullende elementen:

- Zitplekken
 - Speel elementen
 - Hekjes (denk waar mensen mogen komen en waar liever niet, bv erdoorheen fietsen)
 - Insectenhôtels
 - Vogelkastjes
 - Infoborden
 - Regenwaterelementen (wadi's, regentonnen, etc.)
 - TIP: Denk altijd aan het maken van "hufterproof" elementen
- * Denk niet alleen aan de materialen die je die dag gaat neerzetten, maar ook aan materialen die je gaat gebruiken. Bv afvalzakken, kruiwagens, evt linten etc.

3 Uitvoeren

Nog even en de plantdag gaat van start. Het is belangrijk om vooraf een aantal zaken goed langs te lopen. Zo voorkom je dat er op de dag zelf geen onverwachte problemen opduiken.

Checklist voordat je begint:

- Is iedereen uitgenodigd? Heb je alle kanalen/plekken ingezet?
- Zijn de materialen aanwezig/op tijd?
 - o Denk aan bestellen van beplanting: planten, bloemen, potgrond, bomen, struiken, zaden.
 - o Denk eventueel aan materialen; stenen, hout, etc.
 - o Denk aan gereedschap: schep, emmers, handschoenen, etc.
- Wil je dat mensen thee/koffie/eten hebben op de dag?
Zorg dan dat dit ook is aangewezen voor iemands rol.
- Een plan om de dag af te sluiten én op te ruimen.
- Zijn er mensen die foto's willen maken? Dit is namelijk niet alleen heel leuk, maar ook belangrijk voor zichtbaarheid en kennismaking van de buurtaanpak.

De plantdag kan beginnen!

3.1 Ontvang je buurtgenoten en start met een korte introductie

Een introductie zorgt voor duidelijkheid en een gevoel van gezamenlijkheid. Bewoners weten wat ze kunnen verwachten en voelen zich welkom.

Wat je doet:

- * Bedank iedereen voor het komen, en eventueel speciale dank aan uitzonderlijke figuren in de buurt. Dat is altijd fijn en zorgt ook voor duidelijkheid bij wie de bewoners terecht kunnen.
- * Leg kort uit wat de bedoeling van de dag is en wat het uiteindelijk doel is. Benoem daarbij het minimale resultaat dat aan het einde van de dag bereikt moet zijn.
- * Geef aan waar materialen liggen en van wie ze zijn. Geef daarbij tips voor het gebruik van gereedschappen/aanplanten/omgaan met de planten.
- * Zorg voor een laagdrempelige sfeer waarin mensen zich vrij voelen om mee te doen. Daarbij is het belangrijk dat iedereen doet wat zij goed kunnen. Bedenk bijvoorbeeld dat ouderen niet op de grond moeten gaan zitten en kinderen niet met gevaarlijke materialen omgaan.
- * Leg uit waar jullie samen gaan planten. En leg eventueel al de planten klaar waar deze geplant moeten worden of zorg dat de schetsen zijn geprint.

3.2 Verdeel werkzaamheden op een natuurlijke manier

Een goede taakverdeling zorgt voor veiligheid, efficiëntie en tevreden deelnemers. Bewoners voelen zich erkend wanneer ze iets kunnen doen wat bij hen past.

Wat je doet:

- * Vraag wat mensen kunnen en willen doen, maak daarbij eventueel groepjes maar let op dat je dit niet te veel forceert.
- * Bied verschillende taken aan: planten, grond losmaken, scheppen, tillen, koffie/thee dienst, opruimen etc.
- * Maak duidelijk dat te veel mensen niet bestaat, iedereen kan iets bijdragen.
- * Even niets doen is ok! Het sociale aspect is namelijk ook enorm belangrijk.
- * Is de opkomst laag? Dat is geen probleem. Een kleine groep werkt soms zelfs beter!
 - Spreek spontaan nieuwsgierige omwonenden aan
 - Vaak sluiten mensen alsnog aan als er een leuke, sociale sfeer is. Een warme, open houding kan daarbij nieuwe helpers aantrekken.
 - Sociale verbondenheid is vaak het krachtigste resultaat van een plantdag.

3.3 Begeleid de uitvoering en houd overzicht

Een duidelijke contactpersoon voorkomt misverstanden en zorgt dat het werk netjes en veilig gebeurt. Zo weten mensen ook bij wie ze moeten aankloppen als ze even niets te doen hebben.

Wat je doet:

- * Houd overzicht over waar iedereen bezig is.
- * Houd het tempo realistisch, zonder druk en houdt het vooral gezellig.
- * Je rol is vooral om rust, veiligheid en structuur te bewaken, zonder het bewonersinitiatief over te nemen.
- * Mocht de daadwerkelijke aanplanting niet op één dag lukken, bedenk dan wie er nog een terugkomdag wil bijwonen of geef dit alvast als eerste taak aan de zelfbeheer groep mee.

3.4 Sluit de dag goed af

De afsluiting bepaalt hoe mensen terugkijken op de dag. Een positief einde versterkt de betrokkenheid bij het vervolg én vergroot de kans dat bewoners blijven meedoen aan beheer.

Wat je doet:

- * Ruim samen op en zorg dat afval op de goede plek terecht komt
- * Bedank iedereen persoonlijk voor hun inzet
- * Neem een moment om samen te kijken naar wat er is bereikt en wees er vooral trots op!
- * Maak foto's (met toestemming) om enthousiasme later weer aan te wakkeren en terug te kijken
- * Stimuleer dat bewoners onderling blijven afspreken
- * Doe nogmaals een oproep aan de deelnemers om lid te worden van het zelfbeheer groep, of laat dit door een bewoners zelf doen.
- * Stuur eventueel een evaluatie rond, of laat deze ter plekke invullen.

Een goede afronding creëert trotse bewoners en een sterk fundament voor fase 4.

Tips & Tricks voor Fase 3

Uitvoeren

- * Zet een tafel neer en maak er een ontmoetingspunt van. Zet eventueel een tent neer bij slecht weer.
- * Zet de planten al neer waar deze geplant moeten worden. Zo hoeven de bewoners niet meer te kijken naar de schets en weet je zeker dat er op de juiste plek beplant wordt.
- * Vraag bewoners om zelf handschoenen of gereedschap mee te nemen (ook hier kunnen mensen best trots over zijn).
- * Werf tijdens de plantdag ook mensen voor de zelfbeheergroep. Hier is vaker een losse sfeer waar mensen enthousiaster zijn.
- * Maak voor en na foto's, dit is altijd leuk voor je zichtbaarheid. Zo creëer je trots en het motiveert bij het vervolg en zelfbeheer.
- * Koffie of thee wordt altijd gewaardeerd en beïnvloed ook vaak het de gezelligheid. Denk ook aan het feit dat sommige mensen wellicht geen uitnodiging hebben ontvangen, maar op de dag zelf wel nieuwsgierig zijn en dus spontaan willen aansluiten.

4 Voortzetten

De laatste fase draait om het borgen van wat er is aangelegd. Vergroening is namelijk nooit “klaar”: het leeft, groeit, en ontwikkelt, en dat vraagt om aandacht. Het succes van een vergroende buurt hangt voor een groot deel af van hoe het beheer wordt georganiseerd.

Duidelijke afspraken, een betrokken netwerk en een verantwoordelijkheidsgevoel van onderhoud zorgen ervoor dat het project niet alleen mooi blijft, maar ook blijft groeien (samen met de plantjes!)

Checklist voordat je aan fase 4 begint:

Je hebt:

- Een groep bewoners of vrijwilligers die betrokken wil blijven, dit is de werkgroep die je aan het begin van het traject hebt betrokken.
- Een lijst van onderhoudstaken die nodig zijn. Denk aan laagdrempelig en intensiever: van water geven en onkruid wieden tot eventueel snoeien etc.
- Duidelijkheid over wat de gemeente blijft doen en wat bewoners zelf doen (hiervoor is er misschien een overeenkomst nodig) (zie bronnen).
- Inzicht in welk materiaal of welke ondersteuning nodig blijft vanuit de gemeente voor de bewoners.
- Ideeën voor communicatie, terugkoppeling en momenten van samenkomen.
- Een evaluatie van de uitvoering dag en het proces tot nu toe.

4.1 Organiseer een systeem voor zelfbeheer

Zelfbeheer zorgt voor eigenaarschap en verbondenheid. Buurten met structureel zelfbeheer blijken socialer, schoner en groener te blijven dan buurten waar beheer alleen door de gemeente wordt gedaan.

Wat je doet:

- * Leg samen vast wie het onderhoud oppakt, en welke locatie daaraan is toegewezen
- * Bespreek wat er minimaal nodig is qua inzet, help bewoners de juiste verwachtingen te hebben over wat realistisch is.
- * Maak gebruik van bestaande regelingen of overeenkomsten voor zelfbeheer. Sommige gemeentes hebben dit al, ga na of dit in jouw gemeente ook zo is. Gebruik anders de Groen aan de Buurt overeenkomst. (www.groenaandebuurt.nl)

4.2 Bouw een lokaal netwerk dat actief blijft

Groene projecten falen niet door gebrek aan planten, maar door gebrek aan een netwerk.

De buurtaanpak richt zich juist op het opbouwen van een duurzaam netwerk van betrokken bewoners en het bij elkaar komen voor beheer en onderhoud.

Wat je doet:

- * Plan regelmatige bijeenkomsten (denk daarbij aan maandelijks, of seizoensgebonden).
- * Stimuleer dat bewoners elkaar blijven vinden, dus ook zonder de gemeente erbij te betrekken. . Maak eventueel groepchats aan voor snelle afstemming en het delen van leuke info in de buurt, b.v. vogeltjes, planten in bloei etc. Sta daarbij ook stil bij het betrekken van nieuwe bewoners.
- * Benoem één of twee bewoners als contactpersoon richting gemeente, dit zorgt voor een gestroomlijnde communicatie en voorkomt dat dingen langs elkaar heen gebeuren.

4.3 Stimuleer vervolprojecten en groei van het initiatief

Wanneer de buurt ervaart dat vergroening werkt, ontstaat er energie voor méér. Dit helpt om de leefomgeving steeds veerkrachtiger en klimaatbestendiger te maken. Zo blijft de wijk zich ontwikkelen en ontstaat er een cultuur van samenwerking.

- Denk daarbij aan seizoensgebonden activiteiten. Bv bloembollen planten.
- Denk ook aan extra elementen en DIY projectjes. Mocht er nog geen insectenhotel of bankje staan is dit ook een leuke toevoeging voor de lange termijn.

Tips & Tricks voor Fase 4

Voortzetten

- * Begin klein met beheer: liever één vaste onderhoudsmoment dan te veel geplande momenten ineens. Houd ook rekening met de agenda en prioriteiten van bewoners.
- * Combineer onderhoud met een sociale activiteit: koffie, soep, theetuinmoment.
- * Werk met “themamaanden”: lentebollen, zomerwateren, herfstbezoeken.
- * Vraag scholen, sportclubs of ondernemers voor éénmalige samenwerkingen en wellicht een leuk info momentje over de wijk waar bv. schoolklassen meehelpen aan het onderhoud.
- * Zet foto's van successen op groepschats voor continu enthousiasme. Of stimuleer het delen van leuke foto's door een uitdaging te verzinnen.

Handige hulpmiddelen

Fondsenwijzer

www.groenaandebuurt.nl

Gratis bomen en struiken

www.meerbomen.nu

Provincie Utrecht Groene wijken

www.provincie-utrecht.nl

Groen aan de Buurt

voor Ambtenaren

Natuurlijke ruimtes in de buurt zorgen niet alleen voor een prettige leefomgeving, maar dragen ook bij aan biodiversiteit, een sterkere sociale samenhang en een gezondere wijk. Daarom ondersteunt Groen aan de Buurt bewoners en professionals die zelf aan de slag willen met meer groen in hun omgeving. Deze toolkit helpt je bij jouw ideeën en het omzetten naar een uitvoerbaar project.

In de toolkit vind je onder meer:

- * Ideeën voor een succesvolle groene aanpak, zodat je kunt zien wat er allemaal mogelijk is.
- * Stappenplan om je te helpen bij het maken van een concreet plan.
- * Praktische tips over samenwerking, vergunningen, materialen en onderhoud.

Of je nu als bewoner al langer nadenkt over een bloemenperkje, of als professional zoekt naar manieren om bewoners te betrekken: de toolkit biedt een duidelijke structuur en bruikbare informatie om snel en gericht te starten.

Jouw buurtaanpak wordt van begin tot eind beschreven: van brainstorm en het vormen van een groepje, tot het ontwerp van de plek en het organiseren van de uitvoering. Je krijgt inzicht in wat er komt kijken bij zo'n buurtinitiatief en hoe je anderen kunt meenemen in je avontuur.

